

De geschiedenis van de roos

What's in a name?

'That which we call a rose; by any other name would smell as sweet?'

William Shakespeare: Romeo and Juliet

De roos wordt 'de koningin der bloemen' genoemd, want een roos is meer dan een bloeiende plant in de tuin. Ze is diep geworteld in onze geschiedenis en roept meer op dan enige andere bloem en worden meer betekenissen aan toegekend dan aan enige andere bloem. Alleen de naam roos roept al zoveel emoties op dat ze een eigen leven is gaan leiden. Zou een roos nog net zo zoet ruiken als ze anders genaamd was?

De benaming 'koningin der bloemen' stamt al uit 600 voor Christus. In haar gedicht '**ode aan de roos**' hanteert de Griekse dichteres Sappho voor het eerst deze term op schrift.

De geschiedenis van de roos.

Sommigen beweren dat de roos al 70 miljoen jaar oud is. In ieder geval is er fossiel bewijs gevonden 35 à 40 miljoen jaar oud. Het is in ieder geval zeker dat de koningin der bloemen er al een aardig tijdje is.

Die oorspronkelijke roos waar het miljoenen jaren geleden mee begon heeft zich momenteel verspreid over het noordelijk halfrond. Van Alaska tot Mexico en van Noorwegen tot Noord Afrika. Van nature komen er geen rozen voor beneden de evenaar. De familie van wilde rozen bestaat nu uit ruim 200 soorten. Van gecultiveerde soorten zijn er meer dan 30.000. Dit maakt de roos tot de meest complexe plantenfamilie die er is.

Rozen werden voor het eerst gebruikt in tuinen in China. In de dertiende eeuw begon men in Europa met het domestificeren van de roos. Hoewel men al rond 1500 wist dat bloemen de geslachtsorganen van planten zijn, begon men in Europa pas in de achttiende eeuw actief met het cultiveren van rozen (terwijl de Chinezen dit al 2 millennia deden). Tot die tijd kruiste men soorten door ze simpelweg naast elkaar te planten en maar af te wachten wat er voor nakomelingen kwamen.

Voor de achttiende eeuw kende men in Europa alleen rozen met roze en witte tinten. De vijf belangrijkste soorten waren: *Rosa alba*, *centifolia*, *damascena*, *gallica* en *moschata*.

Rosa alba

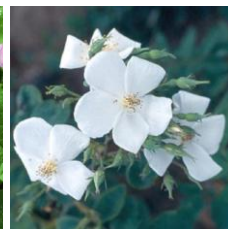
Rosa centifolia

Rosa damascena

Rosa gallica

Rosa moschata

Theeroos

Rosa chinensis

De start van de cultivatie van rozen viel nagenoeg samen met de introductie van nieuwe soorten uit Azië: *Rosa chinensis* en de theeroos. Dit waren doorbloeiende rozen wat ze zeer interessant maakte voor de kwekers. De meeste Europese soorten bloeiden tot die tijd niet door. Het waren de Nederlanders die in 1781 met de Verenigde Oostindische Compagnie een Chinese roos genaamd 'Old Blush' meenamen uit China. In de jaren daarop volgden tientallen andere soorten.

Met de 'Chinese roos' werden rode rozen geïntroduceerd. En met de theeroos werden zachtgele soorten geïntroduceerd. Vanaf deze introductie spreekt men van 'oude rozen' en 'moderne rozen'.

Met de nieuwe soorten werd volop geëxperimenteerd. Er ontstonden nieuwe groepen van kruisingen welke vaak naar personen of streken werden vernoemd. Voorbeelden van deze nieuwe kruisingen zijn de groepen als; Noisettes en Bourbons. De nieuwe groepen Noisettes, Bourbons e.d smolten samen in 1867 met de introductie van La France van Guillot tot één herkenbare groep: de theehybriden. Deze groep is herkenbaar aan haar grote bloemen. De groep is doorontwikkeld en steeds sterkere soorten zijn op de markt gekomen.

La France

Hard gele rozen kwamen er pas rond 1900. De Fransman Joseph Permet-Ducher heeft 20 jaar gezocht naar een winterharde gele roos, totdat hij een kruising maakte met Rosa foetida. Sinds die tijd hebben we gele en oranje getinte soorten. Rozen met deze kleuren blijven echter nog steeds vorstgevoeliger dan andere kleuren.

Noisette roos 'Gloire de Dijon'

Bourbon roos 'Honorine de Brabant'

In 1862 werd Rosa multiflora vanuit Japan geïntroduceerd. Kruisingen met deze bloemrijke soort leiden een tiental jaar later tot een nieuwe groep rozen: De polyantha rozen. Deze rozen bloeien met trossen met kleine bloemen. In 1910-1920 leiden kruisingen van polyantha rozen met theehybriden tot een nieuwe groep: de floribundas. De groep heeft grotere bloemen in trossen. Onze huidige trosroos was geboren. Er wordt gezegd dat **Gruss an Aachen** de eerste feitelijke floribunda was.

Rosa multiflora

Floribunda / trosroos 'Hot Cocoa'

De roos in de geschiedenis

Sinds mensenheugenis heeft men de roos vereert. De roos heeft daardoor haar weg gevonden in de geschiedenis, in religie, legendes en sagen.

Hoewel de lotusbloem een belangrijker plaats in neemt in het Hindu geloof is er toch een oude Hindu legende met de roos in de hoofdrol. Brahma (schepper van de wereld) en Vishnu (beschermer van de wereld) maakten ruzie over welke bloem het mooiste was; de roos of de lotus. Vishnu zei; de roos, maar Brahma vond de Lotus het mooiste. Maar, Brahma had nog nooit een roos gezien en hij was meteen overtuigd toen hij voor het eerst een roos zag. Als beloning maakte Brahma een bruid voor Vishnu uit 108 grote en 1108 kleine rozenblaadjes. Hij noemde haar Lakshmi. Lakshmi wordt vaak afgebeeld op een lotusbloem zoals hiernaast, want andere legendes zeggen dat ze werd geboren uit een lotusbloem.

In de Griekse mythologie heeft de roos vele betekenissen en het volgende verhaal is bekend over de schepping van de roos. Op een dag maakte Chloris (de Griekse godin van de bloemen) (in Romeins Flora) het bos schoon en ze vond het levenloze lichaam van een prachtige nymph. Om dit kwaad goed te maken maakte Chloris een bloem van de nymph. Ze vroeg daarbij de hulp van Aphrodite (de godin van de liefde) die de bloem schoonheid gaf. Daarna vroegen ze ook hulp van Dionysus (de god van de wijn) die haar nectar en een zoete geur gaf. Chloris zelf gaf de bloem charme, helderheid en vreugde. Toen blies Zephyr (de westenwind) de wolken weg, zodat Apollo (de zonnegod) kon schijnen en de bloem tot bloei kon komen. En zo ontstond de roos.....

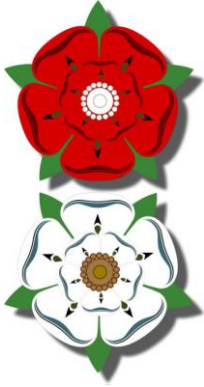
In de tijd van de kruistochten liet een islamitische sultan de moskee van Jeruzalem reinigen met rozenwater nadat deze door de kruisvaarders als christelijke kerk werd gebruikt. Het verhaal gaat dat 500 kamelen bepakt met rozenwater vanuit Damascus moesten reizen om in de behoefte aan rozenwater te voldoen.

Cleopatra zou Marcus Antonius hebben ontvangen in een kamer tot kniehoogte gevuld met rozenblaadjes om hem voor altijd, als hij een roos zou zien of als hij **rozengeur** zou ruiken, aan Cleopatra te herinneren. Ze slaagde in haar opzet. Zo zou Cleopatra ook de zeilen van haar schip hebben laten doorweken met rozenwater, zodat 'zelfs de winden verliefd werden.

Rozen waren ook onderdeel van de sommige van de ergste excessen van het Romeinse rijk. Boeren werden verplicht tot het kweken van rozen in plaats van voedsel, omdat de keizers hun zwembaden en fonteinenvulden met rozenwater en zaten op tapijten van rozenblaadjes tijdens hun feesten. Rozen werden gebruikt als confetti bij vieringen, als medicijn en als grondstof voor parfums. De Romeinen zouden het principe van de broeikas hebben uitgevonden speciaal voor het kweken van rozen.

Na de Romeinse tijd raakten rozen een tijdje in onbruik. Enkele soorten overleefden in het wild en in kloostertuinen. Pas tijdens de kruistochten werden weer nieuwe soorten meegenomen uit het Midden Oosten en kwam de roos weer opnieuw terug in de tuinen.

Gedurende de vijftiende eeuw werd er gevochten om heerschappij over Engeland. De partijen gebruikten een roos als symbool. De witte roos stond voor York. De rode voor Lancaster. Het conflict werd dan ook 'War of the roses' genoemd. De 'gemengde' rood witte roos is de Tudor rose. Henry Tudor van het huis van Lancaster versloeg Richard de derde en trouwde Elizabeth of York, waarmee de huizen werden verenigd. De Tudor roos staat symbool hiervoor. Cambridge college draagt de Tudor rose als ornament.

Chateau de Malmaison

Napoleon's vrouw Josephine hield heel veel van rozen en legde een collectie rozen aan in de tuin van Chateau de Malmaison van meer dan 250 soorten. In deze tuin werkte later Pierre Joseph Redoute (een botanisch illustrator) aan zijn collectie waterschilderijen genaamd 'les rose'. Dit wordt nog steeds gezien als van de beste collecties van botanische illustraties.

Illustraties van Pierre Joseph Redoute

De roos als symbool

Rozen hebben een lange en kleurrijke geschiedenis. Ze zijn een symbool voor religies, liefde, schoonheid, oorlog, politiek en de dood.

In het christendom wordt gezegd dat de roos uit het paradijs geen doornen had. Na de zondvloed kreeg de roos doornen om de mens aan de zonde te herinneren. De roos zelf herinnert aan het Paradijs.

De rode roos staat in de christelijke symboliek voor het vergoten bloed van Jezus. De vijf blaadjes van de roos verwijzen naar de vijf wonden van Christus. De witte roos stelt de Maagd Maria voor (de 'roos zonder doornen' / 'de mystieke hemelse roos'), dus de maagdelijkheid. De madonna werd vaak in een haag van rozen voorgesteld.

Rozenkrans

Het bidden met een gebedssnoer komt in meerdere geloven voor. In het Christendom heet de gebedssnoer rozenkrans.

In de 15e eeuw kregen jonge meisjes bij feestelijkheden een krans van rozen op het hoofd. Het werd uiteindelijk ook gebruikelijk om Maria af te beelden met een rozenkrans. Bij het bidden van een rozenkrans wordt 150 maal een 'wees gegroet' gebeden. Ieder gebed zou staan voor het schenken van een roos aan Maria. De 150 gebeden staan voor 150 psalmen welke het gewone volk in tegenstelling tot beter geschoolde paters niet konden onthouden.

Een andere reden voor de naam rozenkrans kan ook eenvoudiger zijn. Men zegt dat oude rozenkransen bestonden uit gedroogde **rozenbottels**. Met deze rozenkrans werd onder andere gebeden tegen de pest. Men dacht dat rozen de pest konden tegenhouden.

Arabische wereld

In de Islam betekent een roos zowel de mannelijke schoonheid als het bloed van Mohammed en ook zijn twee zonen. De roos in de islamitische wereld staat voor vrede, liefde en vooral voor wederzijds begrip.

In een islamitische legende, was de profeet Mohammed weg om te vechten in een oorlog. Hij verlangde naar zijn vrouw Aisha, maar Mohammed werd gekweld door de gedachte dat ze ontrouw was en vroeg Gabriel om hulp. Gabriel stelde Mohammed voor om zijn vrouw een eenvoudige test te laten doen. Als hij terugkeerde naar huis moest hij Aisha vragen om wat ze op dat moment in haar handen had in het water te laten vallen. Als ze trouw was geweest, zou het object dezelfde kleur houden en een bewijs zijn van haar trouw. Toen Mohammed eindelijk terugkeerde van zijn strijd en Aisha zich haastte om hem te begroeten met een enorm boeket van rode rozen, verraste hij haar toen hij beval om de rozen in de rivier te gooien. Ze gehoorzaamde en de rozen werden geel. Uiteindelijk heeft Mohammed zijn favoriete vrouw vergeven, maar voor sommigen blijft de gele roos een symbool van ontrouw.

Volgens een Arabische legende waren alle rozen van oorsprong wit, totdat een nachtegaal verliefd werd op een prachtige witte roos. Tot die tijd krasten en krijsten nachtegaalen als kraaien, maar door de intense liefde voor de roos kreeg de nachtegaal zijn inspiratie voor zijn eerste mooie gezang. Uit liefde voor de roos drukte de nachtegaal zich tegen de roos aan en een doorn doorboorde zijn hart. Zo ontstond de rode roos.

Zwijgzaamheid / geheimhouding

De oorsprong van de roos als symbool van zwijgzaamheid ligt bij Harpocrates (de god van zwijgzaamheid). Hij werd door Cupido omgekocht met een witte roos om geen ruchtbaarheid te geven aan Venus haar ontrouw. Harpocratus is door de Grieken en later de Romeinen overgenomen van de Egyptische kindgod Horus. Hij wordt vaak afgebeeld met zijn vinger op zijn mond, in hiërogliefen een symbool van de kindertijd. De Grieken en Romeinen, misinterpreteerden de beeltenis en noemden hem de god van zwijgzaamheid.

Dionysis/Bacchus is de god van de roes. Hij droeg een krans van rozen. Deelnemers aan Dionysusfeesten droegen ook een rozenkrans, omdat de roos de uitwerking van de wijn zou temperen en beschonken mensen ervan zou weerhouden, geheimen te verklappen.

In de Romeinse tijd zag je de roos vaak terug op het plafond in vergaderzalen. 'Sub rosa' (= onder de roos) wil zeggen; onder het zegel van de geheimhouding. Hetgeen besproken werd in de vergaderkamer moest 'binnen de kamer' blijven. Vijfbladige rozen vormen vaak een ornament van biechtstoelen. De vijf bloembladen zouden staan voor de wonden van Christus.

Opvallend is dat de vijfbladige roos ook terugkomt in het plafond van de Engelse Rosslyn chapel. Deze kerk met vele mysterieuze symbolen is bekend uit het boek 'The Da Vinci Code'.

Voor de vrijmetselaars vertegenwoordigen drie Johannesrozen het symbool voor licht, liefde en leven. Maar ook onder de vrijmetselaars stond de roos voor zwijzaamheid. In bovengenoemde Rosslyn chapel zijn ook vrijmetselaarsymbolen aangetroffen.

Een witte roos is het symbool van de dood in sagen en legenden. In Doornroosje wordt het kasteel overwoekert door rozen als Doornroosje in haar 100 jarige slaap valt. In zekere zin staat de roos ook hier symbool voor de dood.